

OPONENTSKÝ POSUDEK

Řešitel: Bc. **Kateřina Widláková**

Název diplomové práce: **Regulace času u dospělých hráčů počítačových her – současné strategie a retrospektivní vnímání rodičovské kontroly**

Téma diplomové práce Kateřiny Widlákové směřuje k zodpovězení souhrnu otázek ohledně regulace času u počítačových her. Studentka v rámci svých hypotéz vyčleňuje téma možné souvislosti mezi regulačními mechanismy (hráče i vztahově důležitých osob), závislostí na internetovém hraní (dále ve zkratce IGD, *internet gaming disorder*), výchovným stylem rodičů a osobnostními vlastnostmi hráče. Design práce ve výsledku směřuje ke kvantitativní dotazníkové studii na pomezí konfirmačního a exploračního designu, přestože v počátcích práce usilovala o studii smíšeného designu kombinující pozorování, rozhovory a dotazník. Data byla sbírána účelovým výběrem, zprvu na bázi dostupnosti, následně metodou sněhovou koule. Cílový vzorek sestával ze 40 respondentů (věkové rozpětí 19-32 let, 5 žen, 35 mužů) v přibližném věku vynořující se dospělosti až mladé dospělosti s hráčskou zkušeností z dětství. Určitou pointou práce je snaha ověřit souvislost rodičovských postupů v dětství oproti hráčově regulaci herního času v dospělosti, a to na pozadí možných projevů IGD. Autorka pro tyto účely sbírala údaje za pomoci položek mapujících anamnestické údaje, škály závislosti na internetovém hraní IGDT-10, osobnostního inventáře BFI-2-S a dotazníku rodičovských výchovných stylů EMBU-A. Výsledky předkládají pozitivní korelační vztahy mezi množstvím herního času a IGD, hyperprotektivními a favorizujícími výchovnými postupy a IGD, vřelostí rodičů a svědomitostí, neuroticismem hráče a odmítáním ze strany matky. Obecně se jednalo o slabší až středně silné korelace. Záporný vztah byl zaznamenán mezi extravertí a svědomitostí vůči IGD. 5 % z celkového vzorku by dle IGDT-10 spadalo do rizikové skupiny nadměrného hraní. Závěry průzkumných otázek neposkytly příliš překvapivých informací a jsou víceméně zpracovány na úrovni deskriptivní statistiky.

Silné stránky práce

Zkoumané téma (sebe)regulace je možno považovat v kontextu aktuálního diskursu za podnětné. Proměnné vnesené do studie vytváří relevantní kontextuální rámec, který by byl určitě kvalitněji popsán a ověřen za pomoci prvotního plánu výzkumu, na nějž bohužel vlivem COVID nedošlo. I tak práce v základní podobě poskytuje odpovědi na výzkumné otázky, vytváří soubor elementárních poznatků, na základě nichž studentka staví své závěry.

V rámci teoretické části pozitivně hodnotím, že se studentka odhodlala nastudovat zahraniční literaturu a část, na evidenci založených, kapitol je zpracována solidně. S tím souvisí i snaha postupovat při kompozici textu systematicky a budovat určité návaznosti jednotlivých oddílů. Práce je v tomto přehledně uspořádaná.

V oblasti metodologické bych ocenil studentčinu snahu o transparentnost výzkumného provedení. V rámci kvantitativních studií by šlo spíše o přiznání řady limitací a zaváhání snižujících váhu výzkumu, ale pro posuzovatele závěrečných prací je podnětné vidět, že si studentka osvojila určitou metodologickou reflexi a práce svá slepá místa povětšinou komentuje.

Výsledky samotné a diskuse vytváří dojem kapitol, v nichž nic vyloženě zásadního nechybí, ale krokem ku zlepšení by bylo nabídnutí ještě určité nadhodnoty ve smyslu detailnějšího rozvedení analyzovaných dat, uvedení dílčích závěrů o hypotézách do celkového vztahu a „prodání“ podstaty práce nabídnutím vlastních výzev pro další výzkum.

Diplomová práce je po formální stránce začištěná a psaná se zřejmým vědomím formátu odborného textu. Při čtení jsem nebyl rušen častými gramatickými chybami a snaha o přístupnost zprávy je zakotvena i v častých (někdy možná až moc) sumarizacích.

Slabiny práce

Slabiny práce si do určité míry vysvětlují COVID situací a jsem ochoten je víceméně tolerovat. Další úskalí diplomové práce však již reprezentují běžné problémy nesouvisející se ztíženými podmínkami sběru dat během pandemie.

Reorientace tématu práce se zcela nepovedla. Ačkoliv v názvu nalezneme strategie regulace herního času a v kapitole o cílech práce na s. 42 nalezneme: „*Hlavním cílem práce bylo zjistit, zda si mladí dospělí hráči počítačových her regulují čas, který hraním počítačových her tráví, případně jaké pro seberegulaci používají strategie a zda tomu předcházela v dětství ze strany rodičů regulace času, ve kterém se mohli věnovat hraní na počítači, případně zda jim reguluje čas někdo jiný.*“ Toto trochu zmatené vystižení podstaty výzkumu nepokračuje do stanovených hypotéz, jež reflektují jiné priority. Na prvních příčkách zde nalezneme hypotézy hledající spojitosti mezi herním časem, regulací, osobnostními rysy a IGD. Strategie regulace jsou zahrnuty až v posledních dvou hypotézách z desíti. Na práci je v tomto vidět, že od kvalitativně pojatých výzkumných otázek se fokus přenesl k mnohem úžeji pojatým cílům, vše však nebylo uvedeno v soulad. Zde jde spíše o záležitost obměnění některých formulací.

Dále musím poukázat k některým segmentům teoretické části, které měly být spíše vyřazeny či přepsány. Jak studentka zmiňuje na s. 60, její zkušenost s digitálními hrami je značně limitovaná a podkapitola 1.1 namísto obrácení se na odborné autority poskytuje spíše zavádějící zkušenosti autorky, které by byly problematické u kvalitativní studie, natožpak u studie kvantitativní. Zde měla své názory něčím podpořit a formulovat více umírněně. Uvedu příklady:

„Děti již netráví tolik času hraním si venku na ulici nebo hřišti, ale mnohem více času tráví ve svých pokojích, kde se věnují hraní her na počítači nebo mobilním telefonu.“

„Dnešní mladí dospělí, na které se tato diplomová práce zaměřuje především, vyrůstali v době, kdy docházelo k větší dostupnosti počítačů a také rozvoji počítačových her. Ty se však s dnešními hrami nedají srovnávat, ať už se jedná o možnosti, které počítačové hry nabízejí nebo o grafické zpracování.“

Kapitola 1.3 ohledně konceptuálního vymezení volného času je sama o sobě zajímavou ideou. Čekal jsem zde přezkoumání, často docela redukcionistického, pojetí ukazatele herní doby u plošných statistických studií, hlubší propracování hypotézy vzájemného vytlačování „volného“ a „pracovního“ času. Došlo zde ale k uvedení spíše banálních úvah na přílišné úrovni obecnosti. V návaznosti bych doplnil, že podkapitoly zabíhající k tématu hráčské typologie dle herního chování a výzkumu pozitivních a negativních vlivů počítačových her chápu rovněž jako trochu redundantní a nezužitkované v empirické části. Zbylé části jsou nosné a v užší spojitosti s tématem.

K metodologickému provedení výzkumu jsem si v průběhu čtení práce kladl otázku ohledně specifikace vzorku. Proces výběru není příliš popsán, není zde zdůvodněno, proč i v rámci účelového výběru nebyla stanovena trochu přesnější kritéria. Nasbíraný vzorek věkového rozmezí 19-32 let je velmi různorodý a zahrnuje potenciálně značně odlišné etapy života, kdy by pravděpodobně bylo možné ve vzorku nalézt studenty VŠ bez partnerských a pracovních závazků s velkým množstvím volného času a osoby s již založenou rodinou a plným pracovním vytížením. Je škoda, že parametr subjektivního vytížení povinnostmi ve vztahu k volnému času nebyl kontrolován.

Vzorek 40 osob není pro kvantitativní výzkum tohoto druhu adekvátní, přestože chápu okolnosti tohoto výsledku. Přesto se v práci studentka mohla pokusit o provedení základní tematické analýzy otevřených odpovědí či zahrnout pár ex post rozhovorů vnášejících kontext pro odpovědi v dotazníku.

Z práce mám dojem určitého minimalismu v provedení analýzy a interpretace, čímž bych navázal. Výsledky výzkumu nepůsobí příliš silně jednak kvůli limitacím vystiženým příznačně studentkou, ale také kvůli nedopracování výkladu dat do potřebné hloubky souvislostí. Interpretační pasáže jeví známky problematického mlčení ohledně možných obrácených kauzálních vztahů, když je tak smysluplné. Rodič neovlivňuje jen dítě, ale jde o vzájemný vztah v sociálním kontextu. Při rozvádění výsledků je proto vhodné nabídnout různé scénáře interakcí proměnných, např. vřelost rodičů nemusí vést jen ke svědomitosti dítěte, ale svědomité dítě vytváří v rodiči docela pravděpodobně pozitivní hodnocení ze splnění požadavků a následně i vyšší intimitu, pokud jde pro daného rodiče o ústřední hodnotu (v naší kultuře tomu tak je).

Stran formálních parametrů bych přidal jen výčtem několik drobností:

- Některé způsoby vyjadřování v práci jsou příliš nepřesné či sugestivní. Jako příklad bych uvedl identifikátor míry „spousta“ (např. spousta času), kterým je radno se v odborných textech vyhýbat.
- U popisu věkového rozmezí vzorku nebo množství herního času by se hodilo přidat alespoň směrodatnou odchylku či medián k pouhému průměru. Celkově by přišlo vhod prezentovat základní údaje deskriptivní statistiky v podobě tabulky uvnitř textu či v příloze, aby se čtenář mohl blíže seznámit s výsledky poměrně zvladatelného počtu osob. Části prezentace dat by obecně napomohlo použití diagramů či tabulek.
- Práce má chybně číslované strany, což vytváří nesoulad mezi elektronickou verzí a číslováním na konci strany. Zbytečné je také oddělování podkapitol vynechanými stranami, což se používá jen u velkých částí publikací.

Dotaz k obhajobě

1. Jak by studentka okomentovala výklad, že absence vlastní regulace hraní v dospělém životě může být i znakem přirozeného vývoje na principu překonání nutnosti aktivovat vůli k odepření si okamžitého uspokojení? Jinak řečeno, děti vyžadují dohled a řízení, ale dospělí mají čas již rozvržen záležitostmi, jež provádí automatizovaně, ritualisticky, motivačnímu konfliktu ani nemusí čelit?
2. Hledání souvislosti mezi herním časem a IGD je pro mě trochu záhadný. Syndrom závislosti na internetovém hraní v sobě obsahuje jako diagnostické kritérium časovou dimenzi – jedinec hraje pravidelně a po dlouhé, nebo dokonce dlouhé a stoupající časové úseky, což je u této behaviorální závislosti problematické (hypotéza vytlačování času)

na povinnosti a další potřeby). Možná jsem vše ale nesprávně pochopil, proto bych byl vděčný za vysvětlení, jestli za tímto nestála nějaká hypotéza nadměrného hraní, kde by nefiguroval vysoký herní čas, nýbrž problémy v dalších oblastech IGD? Nabízí se i souvislost tendence jedince reportovat vlastní závislost, když hraje příliš, nikoliv když tímto chováním třeba narušuje své vztahy?

Závěr

Diplomová práce dosahuje po obsahové i formální stránce dostatečné úrovně pro **doporučení k obhajobě**. Výzkumný projekt byl nadějně naplánován, výslednou podobu práce chápu jako v základní podobě kvalitní, ale potenciál studie zde nebyl naplněn.

V Praze dne 30.8.2021

Mgr. Ondřej Hrabec, Ph.D.